

ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ НАУКОВИХ ЧИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Присвячено окремим науковим проблемам господарсько-правового регулювання функціонування технології створеної в результаті проведення наукових та/або науково-дослідних робіт.

Ключові слова: технологія, інновації, інноваційні об'єкти, трансфер технологій, наукові роботи, науково-дослідні роботи.

Постановка проблеми. Проголошений нашою державою курс на інноваційне та технологічне оновлення національної економіки, гостро потребує наявності відповідного правового регулювання, яке б відповідало не тільки вимогам суб'єктів господарювання, але й містило в собі відповідні засоби стимулювання впровадження передових наукоємних технологій із високим рівнем їх конкурентоздатності.

На нашу думку, найбільш оптимальним шляхом розвитку чинного законодавства України є регламентація всіх можливих засобів правового регулювання здійснення державної політики які були б спрямовані на створення належних передумов для розробки технологій потрібних національним суб'єктам господарювання, вітчизняними науковими та науково-дослідними установами. Спробуємо поглянути на те, чи сучасне правове регулювання надає можливість створити технологію в результаті проведення наукових чи/або науково-дослідних робіт.

Ціль даної роботи – визначити місце технології в системі результатів наукових та науково-дослідних робіт, які здійснюються спеціалізованими науковими (науково-дослідними) установами. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні взаємопов'язані **завдання**: 1) охарактеризувати сучасний стан правового регулювання результатів наукових та науково-дослідних робіт; 2) дати визначення результатів наукових та науково-дослідних робіт; 3) порівняти ознаки технології як об'єкта господарського обороту та результатів наукових та науково-дослідних робіт; 4) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України яке регулює порядок здійснення наукових та науково-дослідних робіт з метою створення належних умов для доведення результатів наукових та науково-дослідних робіт до статусу технології.

Об'єктом даного дослідження є система суспільних відносин врегульована нормами права різних галузей законодавства України, що виникають в ході здійснення наукових та науково-дослідних робіт і трансферу технологій.

Аналіз останніх джерел і публікацій по обраній темі, свідчить, що дослідження за цим напрямом здійснювалося багатьма науковцями в галузі як юридичної науки, так і економіки, державного управління. На особливу увагу заслуговують праці таких учених, як: К. Ю. Іванова, [2, с. 448–473], О. В. Гладка [3, 4], А. І. Денисов [5], проте жоден з названих авторів так і не приділив належної уваги правовому статусу технології у його співвідношенні із .

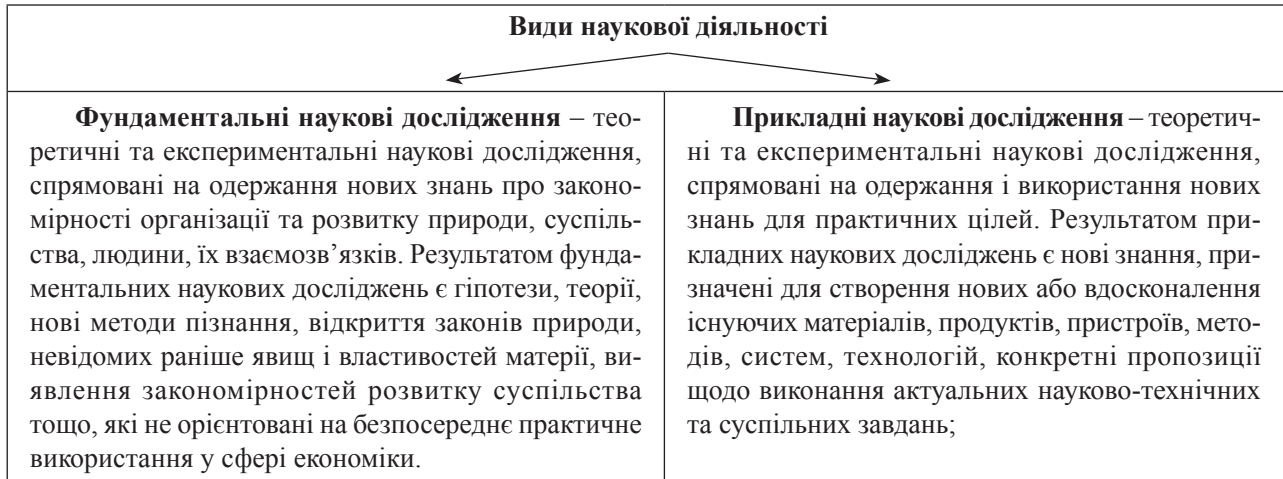
Виклад основного матеріалу. 26 листопада 2015 р., разом із прийняттям Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» у нашій державі було суттєво змінено доктринальний підхід до розуміння сутності науки як окремого напрямку спеціалізованої суспільної діяльності та зафіксовано нову систему результатів її здійснення. Після цих законодавчих змін в національному правовому полі з'явилась можливість створення специфічного об'єкта господарського обороту – технології як результату наукової роботи, а для суб'єктів наукової/науково-технічної діяльності можливість набуття відповідного правового статусу розробника технології. Спробуємо визначити, здійснення яких різновидів наукової роботи за чинним законодавством України надає можливість створення технології.

Систематичний аналіз положень ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» дає змогу встановити, що наукова робота в Україні здійснюється в таких формах: (1) наукова діяльність; (2) науково-технічна діяльність; (3) науково-педагогічна діяльність. При цьому в якості основних форм наукової

роботи законодавець виділяє наукову та науково-технічну діяльність, у той же час науково-педагогічній діяльності відводиться допоміжна (похідна) роль [6].

Наукова робота являє собою - наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, проведені з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату.

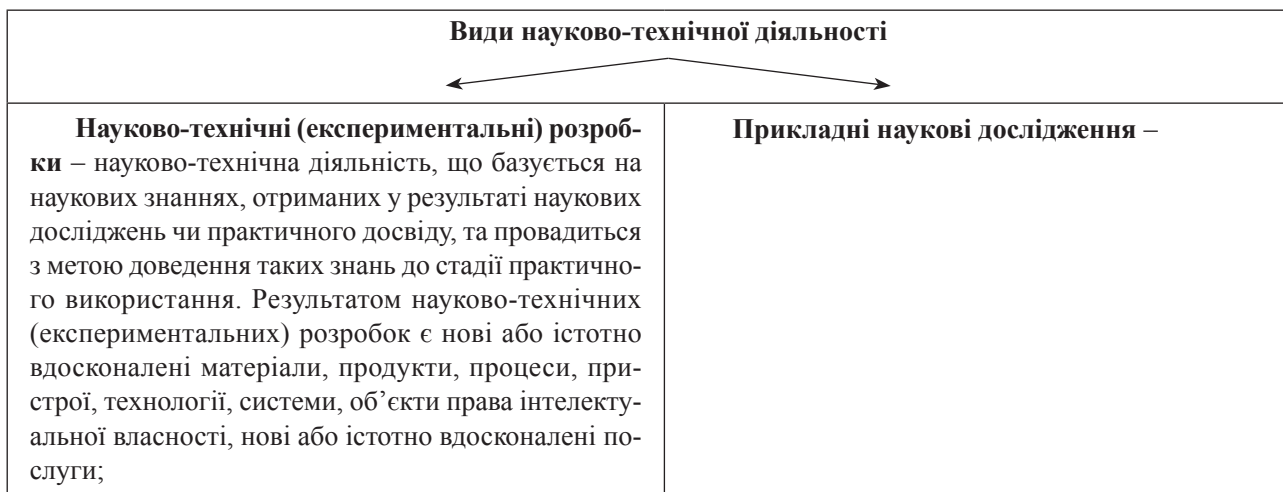
Під науковою діяльністю розуміється - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Таким чином, чинне законодавство України, вказує нам на те, що технологія може бути створена в результаті такого виду наукової діяльності як прикладні наукові дослідження. При цьому, законодавець вказує лише на можливість створення технології у вигляді системи інформації про технологічні і конструктивні засоби, прийоми та методи втілення технології; її характеристики, обґрунтування доцільності використання на рівні який дозволяє відтворити її в межах існуючого типу виробництва. Іншими словами вказує на те, що при здійсненні такого виду наукової діяльності можливе створення лише технології на рівні її інформаційного втілення.

При цьому слід пам’ятати, що система інформації в обсязі, який є необхідним для фізичного відтворення технології і який включає в себе відомості про особливості конструювання, використання, комерціалізації вже є першою «товарною» формою участі технології в господарсько-правовому обороті [1].

У той же час, під науково-технічною діяльністю, чинне законодавство України визначає – наукову діяльність, спрямовану на одержання і використання нових знань для розв’язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки.

Правовим регулюванням наукової та науково-технічної діяльності передбачена можливість присвоєння правового статусу технології для результату науково-технічних розробок. При цьому об'єкти, які будуть створені в результаті здійснення цього виду науково-технічної діяльності, уже можуть бути наділені не тільки ознаками інформаційного втілення технології. Цей вид діяльності дозволяє робити висновок про можливість існування технології із ознаками її матеріального втілення (як систем матеріальних об'єктів, приладів, обладнання, устаткування, поєднаних єдиним функціональним призначенням).

Крім наведеного, не можна забувати й про види наукової роботи, які можуть здійснюватися відповідними суб'єктами, окремо від основних форм. Так, Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначає, що основними видами наукової (науково-технічної) роботи є: (1) науково-дослідні роботи; (2) дослідно-конструкторські роботи; (3) проектно-конструкторські роботи; (4) дослідно-технологічні роботи; (5) технологічні роботи; (6) пошукові та проектно-пошукові роботи; (7) виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції; (8) роботи, пов'язані з доведенням нових наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання. Саме ці види наукової (науково-технічної роботи) чинним законодавством України не визначено, що у цілому є доцільним з точки зору їх багатогранності та «нетиповості».

На доктринальному рівні можна виділити наступні концептуальні підходи до розуміння змісту цих понять: (1) Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи – сукупність робіт, спрямованих на отримання нових знань та їх практичне застосування при створенні нового виробу або технології. (2) До проектно-конструкторських і технологічних робіт належать роботи, що спрямовані на розробку нових видів матеріалів, продуктів, процесів, пристроїв, документів, методик або їх створення у вигляді прототипів. Ці роботи можуть бути спрямовані на істотне вдосконалення існуючих об'єктів. До цієї групи належать такі види діяльності: розробка певної конструкції інженерного об'єкта або технічної системи (конструкторські роботи); розробка ідей та варіантів нового об'єкта, в т. ч. нетехнічного, на рівні креслення або іншої системи знакових засобів (проектні роботи); розробка технологічних процесів. (3) До виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції відноситься створення прототипів (створення оригінальних моделей, що мають принципові особливості інновацій), їх випробування протягом часу, потрібного для одержання даних та накопичення досвіду (що повинно знайти відобра-

ження в технічній документації), підготовка робочих інструкцій, настанов та ін. щодо застосування інновацій; інженерна діяльність, що потрібна для удосконалення продукції або процесу до приведення їх у відповідність з функціональними й економічними вимогами та їх готовності до передачі у виробництво, в тому числі підготовка креслень, специфікацій, інструкцій, настанов, що використовуються при передачі нововведень у виробничі підрозділи.

О. Д. Святоцький, говорить про те, що науково-технічна діяльність — це друга, досить значна, група видів інтелектуальної, творчої діяльності. Характерною особливістю цієї групи видів творчої діяльності, яка, власне, їх об'єднує в одну групу, є її спрямованість на матеріальне забезпечення потреб суспільства. На підставі наукових досягнень мають бути створені необхідні засоби і знаряддя виробництва та іншої доцільної діяльності людей. Науково-технічна діяльність охоплює велике коло видів творчої діяльності, спрямованих на досягнення певних науково-технічних результатів, потрібних людям для забезпечення своєї життєдіяльності. Поняття «науково-технічна діяльність» набагато ширше від поняття «промислової власності», хоча багато об'єктів цих двох понять збігаються, наприклад, винахід є результатом науково-технічної діяльності і разом з тим він є об'єктом промислової власності. Але далеко не всі результати науково-технічної діяльності стають об'єктами промислової власності і, отже, об'єктами правової охорони. Багато результатів науково-технічної діяльності залишаються поза межами зазначених понять з тих чи інших причин. Будь-який результат науково-технічної діяльності, безперечно, є творчим результатом. Але не кожний творчий результат стає об'єктом правової охорони. Науково-технічна діяльність охоплює науково-дослідну діяльність у тій частині, у якій вона стосується техніки і технологій. Цим поняттям охоплюються також проектно-конструкторські і проектно-технологічні роботи, винахідницька і раціоналізаторська діяльність та інші види творчої діяльності, спрямовані на створення промислових зразків, топографій інтегральних мікросхем, засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг тощо. Безперечно, цей перелік не може бути вичерпним [7, с. 45–49].

Усі перелічені види наукової (науково-технічної роботи) є тими видами діяльності які можуть здійснюватися для розробки та вдосконалення окремих складових технології і в черговий раз свідчать про те, що технологія це закономірний результат здійснення наукової роботи та наукової діяльності.

Висновки: (1) Чинне законодавство України, передбачає, що технологія може бути створена в ре-

зультаті такого виду наукової діяльності як прикладні наукові дослідження. При цьому, законодавець вказує лише на можливість створення технології у вигляді системи інформації про технологічні і конструктивні засоби, прийоми та методи втілення технології; її характеристики, обґрунтування доцільності використання на рівні, який дозволяє відтворити її в межах існуючого типу виробництва. Іншими словами, вказує на те, що при здійсненні такого виду наукової діяльності можливе створення лише технології на рівні її інформаційного втілення. (2) Правовим регулюванням наукової та науково-технічної діяльності передбачена можливість присвоєння правового статусу технології для результату науково-технічних розробок. При цьому об'єкти,

які будуть створені в результаті здійснення цього виду науково-технічної діяльності, уже можуть бути наділені не тільки ознаками інформаційного втілення технології. Цей вид діяльності дозволяє робити висновок про можливість існування технології із ознаками її матеріального втілення (як систем матеріальних об'єктів, приладів, обладнання, устаткування, поєднаних єдиним функціональним призначенням). (3) Усі перелічені види наукової (науково-технічної роботи) є тими видами діяльності які можуть здійснюватися для розробки та вдосконалення окремих складових технології і в черговий раз свідчать про те, що технологія це закономірний результат здійснення наукової роботи та наукової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання: монографія. Харків: Вид-во «ФІНН», 2010. 176 с.;
2. Правове регулювання інноваційних відносин: монографія / кол. авторів С. М. Прилипко, А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова та ін. Харків: Юрайт, 2013. 688 с.
3. Гладка О.В. Комерційна концесія як складова інноваційно-інвестиційної політики держави. *Юрист України*. 2013 р., № 4 (25). С. 72–78;
4. Гладка О.В. Технологія як складова предмету комерційної концесії. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*, 2014 р., № 2 (17). С. 188–197;
5. Денисов А. І. Ринок технологій: правові аспекти забезпечення інтересів технологічної безпеки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Сер.: *Економічна теорія та право*. 2014. № 4. С. 126–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_4_13;
6. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Офіційний вісник України*. 2016. № 2, Ст. 40.
7. Право інтелектуальної власності: Академ. Курс: Підручник / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Концерн «Виданичий Дім «Ін Юре»», 2002. 672 с.

REFERENCES

1. Davydiuk, O.M. (2010). *Tekhnolohiia yak ob'iekt hospodarsko-pravovoho rehuliuвання* : [monohrafiia]. Kharkiv: Vyd-vo «FINN» [in Ukrainian]
2. Prylypko, S.M., Hetman, A.P., Atamanova, Yu.Ye. et all. (2013). *Pravove rehuliuвання innovatsiinykh vidnosyn*. Kharkiv: Yurait [in Ukrainian]
3. Hladka O.V. (2013). *Komertsiina kontsesiia yak skladova innovatsiino-investytsiinoi polityky derzhavy*. *Yuryst Ukrainy - Lawyer of Ukraine*, 4 (25), 72–78 [in Ukrainian]
4. Hladka, O.V. (2014). *Tekhnolohiia yak skladova predmetu komertsiinoi kontsesii*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho» – Bulletin of the National University “Yaroslav Mudryi Law Academy”*, 2 (17), 188–197 [in Ukrainian]
5. Denysov, A. I. (2014). *Rynok tekhnolohii: pravovi aspekty zabezpechennia interesiv tekhnolohichnoi bezpeky*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho”*. Ser.: *Ekonomichna teoriia ta pravo - Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho» - Bulletin of the National University “Yaroslav Mudryi Law Academy”*, Ser.: *Economic Theory and Law*, 4, 126–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_4_13 [in Ukrainian]
6. *Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 r. # 848-VIII*. (2016). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 2, art. 40. [in Ukrainian]
7. Pidopryhory, O.A., Sviatotskoho, O.D. (Eds.). (2002). *Pravo intelektualnoi vlasnosti (2nd Edn.)*. Kyiv: Kontsern «Vydanychy Dim «In Yure» [in Ukrainian].

ДАВИДЮК А. Н.

кандидат юридических наук, доцент, кафедра хозяйственного права
Национального юридического университета Украины имени Ярослава Мудрого, Харьков

ОСОБЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОГО СТАТУСА ТЕХНОЛОГИИ СОЗДАННОЙ В РЕЗУЛЬТАТЕ НАУНЫХ ИЛИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ РАБОТ

Посвящено отдельным научным проблемам хозяйственно-правового регулирования функционирования технологии созданной в результате проведения научных и/или научно-исследовательских работ.

Ключевые слова: технология, инновации, инновационные объекты, трансфер технологий, научные работы, научно-исследовательские работы.

DAVYDIUK O. M.

PhD, Assistant Professor of the Economic Law Department of Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv

PECULIAR PROPERTIES OF THE ECONOMIC AND LEGAL STATUS OF THE TECHNOLOGY CREATED AS A RESULT OF SCIENTIFIC OR SCIENTIFIC AND RESEARCH WORKS

Problem setting: In our opinion, the most optimal way to develop the current legislation is to regulate all possible means of legal regulation of the state policy implementation, which would be aimed at creating appropriate prerequisites for the development of the necessary technologies for national economic entities, domestic scientific as well as scientific and research institutions. Let's try to look at the fact that modern legal regulation provides an opportunity to create technology as a result of scientific and/or scientific and research works.

Analysis of recent researches and publications: Works of such scientists as K. Iu. Ivanova, O. V. Gladka, A. I. Denysov, etc. were studied in this work.

Article's main body: On November 26, 2015, alongside the adoption of the Law of Ukraine "On scientific and scientific and technical activities", in our country has been significantly changed the doctrinal approach to understanding the essence of science as a separate direction of specialized social activities and has been fixed a new system of results of its implementation. After these legislative changes in the national legal field, it became possible to create a specific object of economic turnover – technology, as a result of scientific work, and for the subjects of scientific/scientific and technical activities it became possible to acquire the appropriate legal status of the technology developer. Let's try to determine, the implementation of which types of scientific work under the current legislation of Ukraine provides the opportunity to create technology. Systematic analysis of the provisions of art. 1 of the Law of Ukraine "On scientific and scientific and technical activities" makes it possible to establish that scientific work in Ukraine is carried out in the following forms: (1) scientific activities; (2) scientific and technical activities; (3) scientific and pedagogical activities. However, the legislator identifies scientific and technical activities as the main forms of scientific work, at the same time scientific and pedagogical activities are assigned a secondary (derivative) part.

Conclusions and prospects for the development. The current legislation of Ukraine considers that technology can be created as a result of such type of scientific activities as applied research. At the same time, the legislator points only to the possibility of creating a technology in the form of an informative system concerning technological and constructive means, techniques and methods of implementation of technology; its characteristics, the rationale for the use at a level that allows to reproduce it within the existing type of production. In other words, it indicates that in the implementation of this type of scientific activities it is possible to create only the technology at the level of its information embodiment. (2) Legal regulation of scientific and scientific and technical activities provides the possibility of assigning the legal status of technology to results of scientific and technical developments. At the same time, objects that will be created as a result of this type of scientific and technical activities can be endowed not only with features of information embodiment of technology. This type of activities allows to conclude that the possibility of the existence of technology with features of its material embodiment (as a system of material objects, devices, equipment, mechanical facilities, united by a single functional purpose). (3) All of the above types of scientific (scientific and technical) works are those activities that can be carried out for the development and improvement of individual components of technology and once again indicate that technology is a natural result of scientific work and scientific activities.

Keywords: technology, innovations, innovative objects, technology transfer, scientific works, scientific and research works.

Давидюк О. М. Особливості господарсько-правового статусу технології, створеної в результаті наукових чи науково-дослідних робіт. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2018. № 1 (10). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/6/Davydiuk10.pdf>.